

0/ INTERNET. POWAŻNA SPRAWA.

*Dziękuję Karolinie Sikorskiej za pomysł, pomoc
i niezbędną dawkę przemocy.*

**NIECNE MEMY
DWANAŚCIE WYKŁADÓW
O KULTURZE INTERNETU**

MAGDALENA KAMIŃSKA

MAGDALENA KAMIŃSKA
NIECNE MEMY. DWANAŚCIE WYKŁADÓW O KULTURZE INTERNETU

recenzje: prof. dr hab. Wiesław Godzic, prof. dr hab. Andrzej Gwóźdź
ilustracje i projekt okładki: Agnieszka Grodzińska
redakcja: Karolina Sikorska
projekt książki: Marcin Matuszak

Wydawca: Galeria Miejska Arsenal
Stary Rynek 6, 61-772 Poznań
tel. 061 8529502/01
www.arsenal.art.pl
arsenal@arsenal.art.pl
Dyrektor: Wojciech Makowiecki

Druk: Zakład Poligraficzny Moś & Łuczak

Poznań 2011

© 2011 Magdalena Kamińska, Galeria Miejska Arsenal

ISBN 978-83-61886-21-1

Patronat/matronat medialny:

KULTURA
POPULARNA

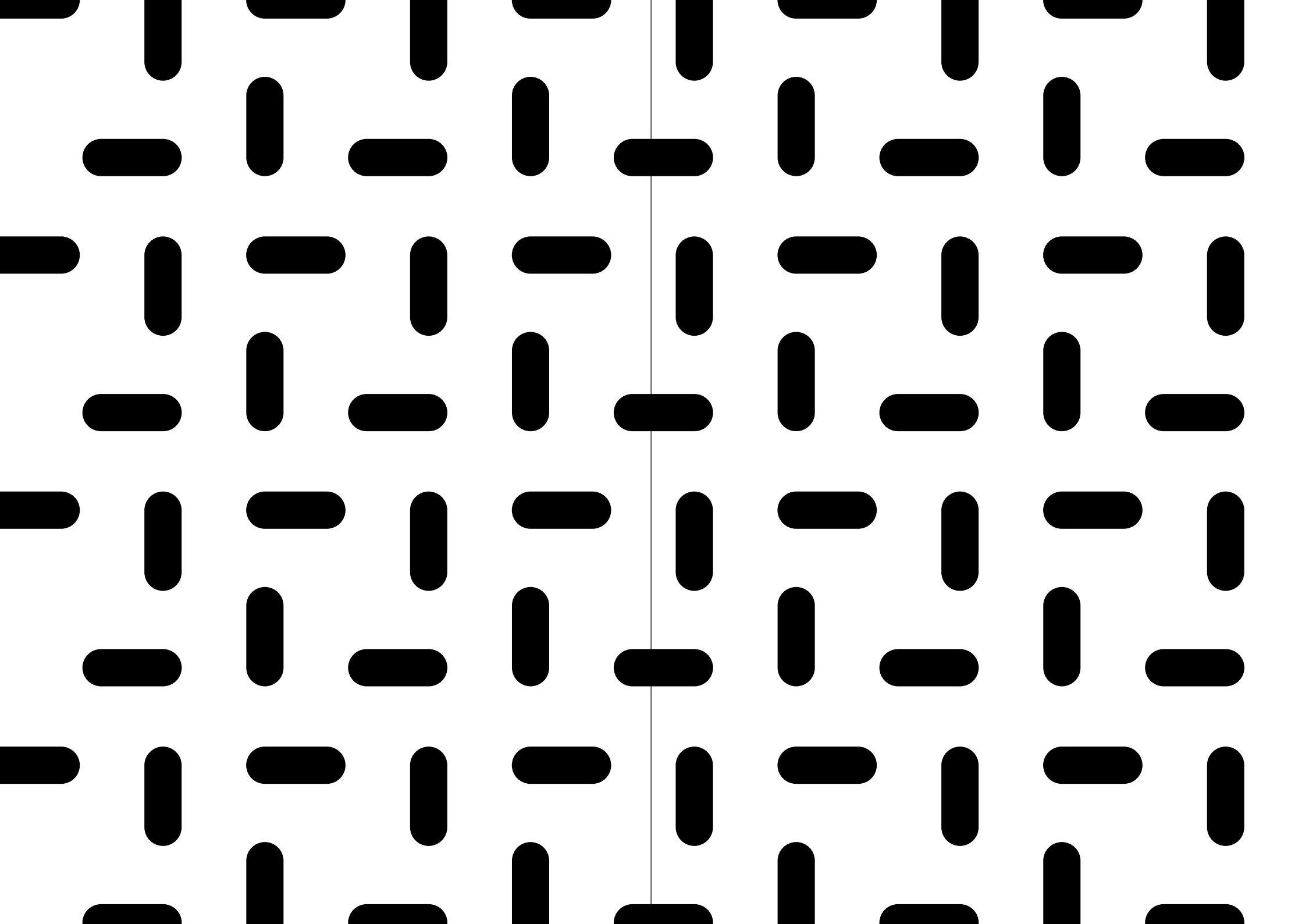


artinfo.pl



Spis treści

- 000 **Wstęp**
 - Rozdział 1
Konflikt, przemoc, prowokacja w cyberkulturze
- 000 Rozdział II
***Stfu n00b!* Język w sieci**
- 000 Rozdział III
***Uwaga, zaraźliwe memy!* Perypetie znaku w internecie**
- 000 Rozdział IV
**Cyberbohaterowie, cybergwiazdy, cybercelebryci.
Od pani Barbary do Pedomisia**
- 000 Rozdział V
***Magiel elektryczna.* E-tabloidy i fenomen cyberplotki**
- 000 Rozdział VI
**Internet jako medium autoprezentacji i kreowania
tożsamości**
- 000 Rozdział VII
***Sieć wam w płęć!* Zjawisko transwestytyzmu sieciowego**
- 000 Rozdział VIII
***Ta grzeszna miłość jest dziką siłą.* Internetowa fanfikcja
w kulturze polskich nastolatków**
- 000 Rozdział IX
***Interfaith.* Wojny wyznaniowe w internecie, cyberkościoty,
parodie religii**
- 000 Rozdział X
***Groupmind power:* grupowa inteligencja, kolektywna dusza,
zbiorowe ciało?**
- 000 Rozdział XI
Portal aukcyjny jako system wymiany
- 000 Rozdział XII
Wspólnota wirtualna: od *denizena* do *netizena*
- 000 **Zakończenie**
- 000 **Bibliografia**



Wstęp

Anglojęzyczna Wikipedia poprzez link *Internet culture* przekierowuje do hasła *Internet*. To błąd lub przypadek, który jednak wydaje się trafny i nie-przypadkowy. Coraz więcej komentatorów ośmiela się definiować Sieć – stanowiącą zarazem *summę* środowiskowych cyberkultur, medium i magazyn kulturowej wiedzy, praktyk oraz ich wytworów – jako kulturę. Czy jednak pojęciem cyberkultury nie szermuje się na wyrost? Czy nie przejdzie ono do historii kulturoznawczo zorientowanego medioznawstwa jako nigdy nie wprowadzona w życie idea, niezaakceptowany model teoretyczny lub wręcz pseudonaukowa nadinterpretacja, co już niejednemu terminowi i wielu koncepcjom się zdarzyło? O wiele łatwiej byłoby dowieść, że poszczególne cyberśrodowiska posiadają własne kultury, a zatem że w Sieci istnieje wiele cyberkultur. Każda z wirtualnych grup ulokowanych w określonych punktach cyberprzestrzeni buduje bowiem swoją własną historię, kulturową pamięć, zasób eksplicytnej i milczącej wiedzy dotyczącej lokalnie obowiązujących norm i dyrektyw uporządkowanych w unikalnej konfiguracji.

Cyberśrodowiskiem wytwarzającym takie wewnętrzne regulacje jest choćby wymieniony w tej książce drapieżny i kultowy polski portal plotkarski *Pudelek*, przykłady można jednak mnożyć. Jakże nie wspomnieć w tym kontekście o dzikim anglojęzycznym imageboardzie *4chan*, zgryźliwym polskim forum *Onet.pl* – teatrze wojennym watah złośliwych trolli, znudzonych pracowników serwisu i poważnych bloggerów politycznych; awangardowej *Wikipedii*, nieskomplikowanej *Naszej Klasie*, która doczekała się zadziwiająco wielu analiz naukowych oraz potężnej internetowej kampanii szyderstw,

globalnym *YouTube*, który zmienia zarówno potoczne, jak i teoretyczne rozumienie uczestnictwa w kulturze audiowizualnej czy o *Facebooku* naszym codziennym? Wydaje się, że jeszcze chwila, a rojące się wokół tych cyberśrodowisk użytkownicze „nowe plemiona” staną się dla nauk społecznych aktualnymi ekwiwalentami legendarnych kultur plemiennych *in real life*. Być może w nieodległej przyszłości uczestnicy sympozjów i konferencji naukowych będą odwoływać się do obrazu „popisujących się naszoklasowców”, „kreatywnych youtubowców” czy „kłótliwych trolli onetowych” niemal odruchowo, jak ongiś do stereotypu „prospołecznych Zuni”, „agresywnych Dobu” czy „nadambitnych Kwakiutłów”. Czy jednak takie partykularne cyberkultury można potraktować jako subsystemy hipotetycznej kultury globalnego internetu – cyberkultury przez duże C?

Rozwój internetu nie poszedł bynajmniej w kierunku maksymalizacji immersji w rzeczywistość wirtualną, skutkującej stopniowym oderwaniem użytkownika od rzeczywistości, jak obawiano się w latach 90. XX wieku. Medium to zmienia dziś świat przede wszystkim poprzez praktyki życia codziennego i brikolaż heterogenicznych elementów kultury. Taki właśnie charakter mają fenomeny omawiane w tej książce. Nie stanowi ona jednak zbioru *case studies* dotyczących kultur poszczególnych cyberśrodowisk, lecz zawiera analizy dwunastu cyberkulturowych praktyk angażujących zespoły normatywno-dyrektywne i instytucje cyberspołeczne o charakterze ponadśrodowiskowym. Nie znaczy to oczywiście, że odnaleźć je można w praktyce każdej cyberzbiorowości. Podobnie na przykład fenomen prawa stanowionego nie występuje w każdym społeczeństwie *in real life*, a jednak realizuje się w tak wielu, że traktowany jest jako globalnie uniwersalny. Specyficzne formy „sportowej” przemocy, sposoby organizacji komunikacji językowej, nowa formuła semiotyczna, jaką jest mem internetowy, cybercelebryta i cyberplotka, produkcja awatarów, manipulacje płcią kulturową, modele snucia fantazji, e-religia, e-wymiana, e-anonimowość i e-wspólnotowość – oto omówione w tej książce praktyki cyberspołeczne i cyberkulturowe posiadające charakter uniwersalny w powyżej wskazanym znaczeniu. Czy jednak istotnie można je potraktować jako praktyki hipotetycznej cyberkultury? Celem autorki nie jest udzielenie

jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie. W jej opinii bowiem odpowiedzi tej nie uda się udzielić tak długo, jak długo nie powstaną dziesiątki podobnych do niniejszej sumarycznych analiz opisowych.

Rozdziały I, III, IV, V i VII zawierają przetworzone fragmenty artykułów opublikowanych przez autorkę wcześniej.

Bibliografia

- Albert Sylvie, Flournoy Don, LeBrasseur Rolland, 2009, *Networked Communities: Strategies for Digital Collaboration*, IGI Global, Hershey-London
- Anderson Benedict, 1997, *Wspólnoty wyobrażone. Rozważania o źródłach i rozprzestrzenianiu się nacjonalizmu*, przeł. S. Amsterdamski, Wydawnictwo Znak, Warszawa-Kraków
- Arquilla John, Ronfeldt David, 2000, *Swarming and the Future of Conflict*, Rand, Santa Monica
- Bailey Cameron, 1996, *Virtual Skin: Articulating Race in Cyberspace*, [w:] *Immersed in Technology: Art and Virtual Environments*, ed. by Mary Ann Moser and Douglas MacLeod, The MIT Press, Cambridge
- Banks Michael A., 2008, *On the Way to the Web. The Secret History of the Internet and Its Founders*, Apress, Berkeley
- Bauman Zygmunt, 2009, *Konsumowanie życia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków
- Baumgärtel Tilman, 2005, *Immaterial Material: Physicality, Corporality, and Dematerialization in Telecommunication Artworks*, [w:] *At a Distance. Precursors to Art and Activism on the Internet*, ed. by Annmarie Chandler, Norie Neumark, MIT Press, Cambridge-London
- Bell David, 2001, *An Introduction To Cybercultures*, Routledge, London-New York
- Bennett Andy, 2008, "Still Talking About My Generation!" *The Representation of Youth in Popular Music* [w:] *The Changing Portrayal of Adolescents in the Media Since 1950*, ed. by Patrick E. Jamieson, Daniel Romer, Oxford University Press, New York
- Ben Ze'ev Aron, 2005, *Miłość w Sieci. Internet i emocje*, przeł. A. Zdziemborska, Rebis, Poznań
- Besnier Niko, 2009, *Gossip and the Everyday Production of Politics*, University of Hawai'i Press, Honolulu
- Bisbort Alan, 2008, *Media Scandals*, Greenwood Press, Westport
- Blake Barry, 2010, *Secret Language. Codes, Tricks, Spies, Thieves, and Symbols*, Oxford University Press, New York
- Blank Trevor J., 2009, *Toward a Conceptual Framework for the Study of Folklore*

- and the Internet, [w:] *Folklore and the Internet. Vernacular Expression in a Digital World*, ed. by Trevor J. Blank, Utah State University Press, Logan
- Bridges Eileen, Goldsmith Ronald E., Hofacker Charles F., 2006, *Businesses and Consumers as Online Customers*, [w:] Mehdi Khosrow-Pour, *Encyclopedia of E-Commerce, E-Government, and Mobile Commerce*, Idea Group, Hershey-London
- Bronner Simon J., 2009, *Digitizing and Virtualizing Folklore*, [w:] *Folklore and the Internet Vernacular Expression in a Digital World*, ed. by Trevor J. Blank, Utah State University Press, Logan
- Brown Richard Maxwell, 2003, *Vigilantism*, [w:] *The Encyclopedia of Community: From the Village to the Virtual World*, ed. by Karen Christensen, David Levinson, Sage Publications, Thousand Oaks-London-New Delhi
- Burridge Kate, 2005, *Weeds in the Garden of Words. Further Observations on the Tangled History of the English Language*, Cambridge University Press, Cambridge
- Campbell Heidi, 2004, "This Is My Church": *Seeing the Internet and Club Culture as Spiritual Spaces*, [w:] *Religion Online: Finding Faith on the Internet*, ed. by Lorne L. Dawson and Douglas E. Cowan, Taylor & Francis Books, Inc., New York-London
- Campbell Robert A., 2004, *Searching for the Apocalypse in Cyberspace*, [w:] *Religion Online: Finding Faith on the Internet*, ed. by Lorne L. Dawson and Douglas E. Cowan, Taylor & Francis Books, Inc., New York-London
- Carnes Patrick, Delmonico David L., Griffin Elizabeth, 2001, *In the Shadows of the Net. Breaking Free of Compulsive Online Sexual Behavior*, Hazelden, Center City
- Carter Cynthia, Weaver C. Kay, 2003, *Violence and the Media*, Open University Press, Buckingham-Philadelphia
- Chesher Chris, 2001, *Ontologia domen cyfrowych*, [w:] *Widzieć, myśleć, być. Technologia mediów*, red. Andrzej Gwóźdź, Universitas, Kraków
- Chesler Phyllis, 2009, *Woman's Inhumanity to Woman*, Lawrence Hill Books, Chicago
- Cobley Paul, 2005, *The Routledge Companion to Semiotics and Linguistics*, Routledge, London-New York
- Cothrel Joseph, Williams Ruth L., 1996, *Online Communities: Helping Them Form and Grow*, „Journal of Knowledge Management”, nr 3 (1)
- Coulter Natalie, 2006, *The Consumption Chronicles: Tales from Suburban Canadian Tweens in the 1980*, [w:] *Seven Going on Seventeen. Tween Studies in the Culture of Girlhood*, ed. by Claudia Mitchell, Jacqueline Reid-Walsh, Peter Lang Publishing, New York
- Damer Bruce F., 2003, *Avatar Communities*, [w:] *The Encyclopedia of Community: From the Village to the Virtual World*, ed. by Karen Christensen, David Levinson, Sage Publications, Thousand Oaks-London-New Delhi
- Dawkins Richard, 1996, *Samolubny gen*, przeł. M. Skoneczny, Prószyński i S-ka, Warszawa
- Dawson Lorne L., Henneby Jenna, 2004, *New Religions and the Internet: Recruiting in a New Public Space*, [w:] *Religion Online: Finding Faith on the Internet*, ed. by Lorne L. Dawson and Douglas E. Cowan, Taylor & Francis Books, New York-London
- Day Graham, 2006, *Community in Everyday Life*, Routledge, London-New York
- Deibert Ronald, Palfrey John, Rohozinski Rafal, Zittrain Jonathan (red.), 2010, *Access Controlled. The Shaping of Power, Rights, and Rule in Cyberspace*, The MIT Press, Cambridge-London
- Desjardins Mary, 2006, *Ephemeral Culture/eBay Culture: Film Collectibles and Fan Investments*, [w:] *Everyday Ebay. Culture, Collecting, and Desire*, ed. by Ken Hillis, Michael Petit, Nathan Scott Epley, Routledge, New York-London
- Kanellis Panagiotis, Kiountouzis Evangelos, Kolokotronis Nicholas, Martakos Drakoulis (red.), 2006, *Digital Crime and Forensic Science in Cyberspace*, Idea Group Publishing, London
- Dohnal Wojciech, 2001, *Antropologiczne koncepcje plemienia. Studium z historii antropologii brytyjskiej*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań
- Dorson Richard M., 1976, *Folklore and Fakelore: Essays Toward a Discipline of Folk Studies*, Harvard University Press, Cambridge
- Driscoll Catherine, 2002, *Girls. Feminine Adolescence in Popular Culture & Cultural Theory*, Columbia University Press, New York
- Duits Linda, 2008, *Multi-Girl-Culture. An Ethnography of Doing Identity*, Amsterdam University Press, Amsterdam
- Dunbar Robin, 1996, *Grooming, Gossip and the Evolution of Language*, Faber and Faber, London-Boston
- Durkheim Emile, 1990, *Elementarne formy życia religijnego. System totemiczny w Australii*, przeł. A. Zadrożyńska, PWN, Warszawa
- Dziedzic Bogusław, 2010, *Wszyscy święci w ekranie zakłęci*, [w:] *Kultura medialnie zapośredniczona. Badania nad mediami w optyce kulturoznawczej*, red. W. Chyła, M. Kamińska, M. Kosińska, P. Kędziora, Wydawnictwo Naukowe, Poznań
- Edmonds Ennis B., Michelle A. Gonzalez, 2010, *Caribbean Religious History: An Introduction*, New York University Press, New York
- Elisar Shimrit, 2007, *Online Dating. How to Find Love and Friendship on the Internet*, How To Books Ltd, Oxford
- Etzioni Amitai, Etzioni Oren, 1999, *Face-to-face and Computer-mediated Communities: A Comparative Analysis*, „Information Society”, nr 15 (4)
- Ezzell Matthew B., 2009, *Pornography, Lad Mags, Video Games, and Boys: Reviving the Canary in the Cultural Coal Mine*, [w:] *The Sexualization of Childhood*, ed. by Sharna Olfman, Praeger Publishers, Westport
- Fine Gary Alan, 2002, *Shared Fantasy: Role-Playing Games as Social Worlds*, University Of Chicago Press, Chicago

Flavián Carlos, Guinaliu Miguel, 2006, *Virtual Communities and E-Business Management*, [w:] Mehdi Khosrow-Pour, *Encyclopedia of E-Commerce, E-Government, and Mobile Commerce*, Idea Group, Hershey-London

Flichy Patrice, 2007, *The Internet Imaginaire*, transl. by Liz Carey-Libbrecht, MIT Press, Cambridge

Forman-Brunell Miriam (red.), 2001, *Girlhood in America. An Encyclopedia*, ABC-CLIO, Santa Barbara-Denver-Oxford

Fritze Ronald H., 2009, *Invented Knowledge. False History, Fake Science and Pseudo-Religions*, Reaktion Books, London

Furman Renata, 2006, *Wicca i wiccanie. Od tradycji do wirtualnej wspólnoty*, Nomos, Kraków

Gamson Joshua, 1994, *Claims to Fame: Celebrity in Contemporary America*, University of California Press, Berkeley-London

Geraci Robert M., 2010, *Apocalyptic AI: Visions of Heaven in Robotics, Artificial Intelligence, and Virtual Reality*, Oxford University Press, New York

Ghosh Sumit, Turrini Elliot (red.), 2010, *Cybercrimes: A Multidisciplinary Analysis*, Springer, Berlin-Heidelberg

Goffman Erving, 2000, *Człowiek w teatrze życia codziennego*, Wydawnictwo KR, Warszawa

Granovetter Mark S., 1978, *The Strength of Weak Ties*, „American Journal of Sociology”, Issue 6

Godzic Wiesław, 2007, *Znani z tego, że są znani. Celebryci w kulturze tabloidów*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa

Grzenia Jan, 2007, *Komunikacja językowa w Internecie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa

Kristina Hackmann, 2006, *Video Girls: Between Changing Exploratory Behavior and Self-authorization*, [w:] *Seven Going on Seventeen. Tween Studies in the Culture of Girlhood*, ed. by Claudia Mitchell, Jacqueline Reid-Walsh, Peter Lang Publishing, New York

Haddon Leslie, 2004, *Information and Communication Technologies in Everyday Life*, Berg, Oxford-New York

Hakken David, 2003, *The Knowledge Landscapes of Cyberspace*, Routledge, New York-London

Hannerz Ulf, 2001, *Thinking About Culture in a Global Ecumene*, [w:] *Culture in the Communication Age*, ed. by James Lull, Routledge, London-New York

Haraway Donna J., 1991, *Simians, Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature*, Routledge, New York

Harris Anita, 2004, *Future Girl. Young Women in the Twenty-First Century*, Routledge, New York-London

Heim Michael, 1993, *The Metaphysics of Virtual Reality*, Oxford University Press, Oxford

Herring Susan, 2000, *Gender Differences in CMC: Findings and Implications*, „CPSR Newsletter”, Winter, Volume 18, Number 1

Herring Susan C., Scheidt Lois Ann, Kouper Inna, Wright Elijah, 2007, *Longitudinal Content Analysis of Blogs: 2003–2004*, [w:] *Bloggng, Citizenship, and the Future of Media*, ed. by Tremayne, Routledge, New York-Abingdon

Hillis Ken, Petit Michael, Epley Nathan Scott (red.), 2006, *Everyday Ebay. Culture, Collecting, and Desire*, ed., Routledge, New York-London

Hillis Ken, Petit Michael, Epley Nathan Scott, 2006, *Introducing Everyday Ebay*, [w:] *Everyday Ebay. Culture, Collecting, and Desire*, ed. by Ken Hillis, Michael Petit, Nathan Scott Epley, Routledge, New York-London

Hoggart Richard, 1976, *Spojrzenie na kulturę robotniczą w Anglii*, PIW, Warszawa

Jackson Linda A., 2008, *Adolescents and the Internet*, [w:] *The Changing Portrayal of Adolescents in the Media Since 1950*, ed. by Patrick E. Jamieson, Daniel Romer, Oxford University Press, New York

Jenkins Henry, 1995, *‘Infinite diversity in infinite combinations’: genre and authorship in Star Trek*, [w:] John Tulloch, Henry Jenkins, *Science Fiction Audiences. Watching Doctor Who and Star Trek*, Routledge, London-New York

Jenkins Henry, 2007, *Kultura konwergencji. Zderzenie starych i nowych mediów*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa

Johansson Thomas, 2007, *The Transformation of Sexuality: Gender and Identity in Contemporary Youth Culture*, Ashgate Publishing, Burlington

Jones Steve, Kucker Stephanie, 2001, *Computers, the Internet, and Virtual Cultures*, [w:] *Culture in the Communication Age*, ed. by James Lull, Routledge, London-New York

Magdalena Kamińska, 2009, *Cybertabloid – choroba społeczna czy zbiór współczesnych parabol moralnych? Analiza fenomenu medialnego*, [w:] *Wartości w komunikowaniu*, red. Mirosława Wawrzak-Chodaczek, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń

Kamińska Magdalena, 2008, *Flaming i trolling – kulturotwórcza rola konfliktu we wspólnocie wirtualnej*, [w:] *Komunikacja społeczna w świecie wirtualnym*, red. Mirosława Wawrzak-Chodaczek, Toruń

Kamińska Magdalena, 2010, *Memy, signa i sigile. Perspektywy e-semiologii*, [w:] *Kultura medialnie zapośredniczona. Badania nad mediami w optyce kulturoznawczej*, red. Wojciech Chyła, Magdalena Kamińska, Marta Kosińska, Piotr Kędziora, Wydawnictwo Naukowe Bogucki, Poznań

Kamińska Magdalena, 2007, *Rzeczywistość wirtualna jako „ponowne zaczarowanie świata”. Pytanie o status poznawczy koncepcji*, Wydawnictwo Naukowe Bogucki, Poznań

- Kamińska Magdalena, 2010, *Prowokacja w internecie jako akt transgresji granic*, [w:] *Granice kultury*, red. A. Gwóźdź, Wydawnictwo Śląsk, Katowice
- Kardaras Dimitris, Karakostas Bill, 2006, *Virtual Communities in Banking Customer Retention*, [w:] *Encyclopedia of Virtual Communities and Technologies*, ed. by Subhashish Dasgupta, Idea Group Reference, Herhsey-London-Melbourne-Singapore
- Keen Andrew, 2007, *Kult amatora. Jak Internet niszczy kulturę*, przeł. M. Bernatowicz, K. Topolska-Ghariani, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa
- Kember Sarah, 2003, *Cyberfeminism and Artificial Life*, Routledge, London-New York
- Kim Amy Jo, 2000, *Community Building on the Web: Secret Strategies for Successful Online Communities*, Longman Publishing, Boston
- King Barry, 2003, *Embodying an Elastic Self: The Parametrics of Contemporary Stardom*, [w:] *Contemporary Hollywood Stardom*, ed. by Martin Barker, Thomas Austin, Bloomsbury Publishing, New York
- Koh Joon, Kim Young-Gu, 2004, *Knowledge Sharing in Virtual Communities: An E-business Perspective*, „Expert Systems with Applications”, nr 26 (2)
- Koven Mikel J., 2008, *Film, Folklore, and Urban Legends*, The Scarecrow Press, Lanham
- Lalik Rosary, Oliver Kimberly L., 2005, „*The Beauty Walk*” as a Social Space for Messages about the Female Body: Toward Transformative Collaboration, [w:] *Geographies of Girlhood. Identities In-Between*, ed. by Pamela J. Bettis, Natalie G. Adams, Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Mahwah
- Larsen Elena, 2004, *Cyberfaith: How Americans Pursue Religion Online*, [w:] *Religion Online: Finding Faith on the Internet*, ed. by Lorne L. Dawson and Douglas E. Cowan, Taylor & Francis Books, Inc., New York-London
- Laver James, 1949, *Style in Costume*, Oxford University Press, London
- LeBaron Michelle, Pillay Venashri, 2007, *Conflict Across Culture. A Unique Experience of Bridging Differences*, Nicholas Brealey Publishing, London
- Levine Judith, 2002, *Harmful to Minors, The Perils of Protecting Children from Sex*, University of Minnesota Press, Minneapolis-London
- Levy Frederick, 2008, *15 Minutes of Fame. Becoming Star in the YouTube Revolution*, Alpha Books, New York-London
- Loska Krzysztof, 2001, *Elektroniczne ciało w poszukiwaniu tożsamości*, [w:] *Gender – film – media*, red. E. H. Oleksy i E. Ostrowska, Rabid, Kraków
- Lull James, 2001, *Superculture for the Communication Age* [w:] *Culture in the Communication Age*, ed. by James Lull, Routledge, London-New York
- Lynch Gordon, 2007, *What is this “Religion” in the Study of Religion and Popular Culture?*, [w:] *Between Sacred and Profane. Researching Religion and Popular Culture*, ed. by Gordon Lynch, I. B. Tauris & Co, London-New York
- Maffesoli Michel, 2008, *Czas plemion. Schyłek indywidualizmu w społeczeństwach ponowoczesnych*, przeł. M. Bucholc, PWN, Warszawa
- Mathewson James, Donatone Frank, Fishel Cynthia, 2010, *Audience, Relevance, and Search. Targeting Web Audiences with Relevant Content*, IBM Press, Boston
- Mazzarella Sharon R., 2005, *It's a Girl Wide Web*, [w:] *Girl Wide Web. Girls, the Internet, and the Negotiation of Identity*, ed. by Sharon R. Mazzarella, Peter Lang, New York-Washington
- McAra Sally, 2007, *Land of Beautiful Vision: Making a Buddhist Sacred Place in New Zealand*, University of Hawai'i Press, Honolulu
- McNeill Lynne S., 2009, *The End of the Internet: A Folk Response to the Provision of Infinite Choice*, [w:] *Folklore and the Internet. Vernacular Expression in a Digital World*, ed. by Trevor J. Blank, Utah State University Press, Logan
- Menkel-Meadow Carrie, 2003, *Conflict Theory*, [w:] *The Encyclopedia of Community: From the Village to the Virtual World*, ed. by Karen Christensen, David Levinson, Sage Publications, Thousand Oaks-London-New Delhi
- Mikołajewska Barbara, 1999, *Zjawisko wspólnoty. Wybór tekstów*, The Lintons' Video Press, New Haven
- Mitchell Claudia, Reid-Walsh Jacqueline, 2002, *Researching Children's Popular Culture. The Cultural Spaces of Childhood*, Routledge, New York-London
- Modleski Tania, 2008, *Loving with a Vengeance. Mass-Produced Fantasies for Women*, Routledge, New York-Abindgon
- Mossberger Karen, Tolbert Caroline J., McNeal Ramona S., 2008, *Digital Citizenship. The Internet, Society, and Participation*, MIT Press, Cambridge-London
- Muniz Albert Jr., 2001, O'Guinn Thomas C., *Brand Community*, „Journal of Consumer Research,” nr 27 (4)
- Noam Eli M., Pupillo Lorenzo Maria (red), 2008, *Peer-to-Peer Video. The Economics, Policy, and Culture of Today's New Mass Medium*, Springer, New York-Roma
- Norris Donald, Mason Jon, Lefrere Paul, 2003, *Transforming E-Knowledge. A Revolution in the Sharing of Knowledge*, Society for College and University Planning, Ann Arbor
- Palmer Alexandra, Clark Hazel, 2005, *Introduction*, [w:] *Second Hand Fashion*, ed. by Alexandra Palmer and Hazel Clark, Berg, Oxford-New York
- Petrovic John E., Ballard Rebecca M., 2005, *Unstraightening the Ideal Girl; Lesbians, High School, and Spaces to Be*, [w:] *Geographies of Girlhood. Identities In-Between*, ed. by Pamela J. Bettis, Natalie G. Adams, Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Mahwah
- Philips Susan E., 2007, *Transforming Talk. The Problem with Gossip in Late Medieval England*, The Pennsylvania State University Press, University Park

- Pinsky Drew, Young Mark, Stern Jill, 2009, *The Mirror Effect. How Celebrity Narcissism Is Seducing America*, New York, Harper Collins
- Poitevin Guy, 2010, *From the Popular to the People*, [w:] *Communication Processes Vol. 3: Communication, Culture and Confrontation*, ed. by Bernard Bel, Jan Bro-uwer, Biswajit Das, Vibodh Parthasarathi, Sage Publications, New Delhi
- Preece Jenny, 2000, *Online Communities: Supporting Sociability, Designing Usability*, John Wiley & Sons, Chichester
- Qin Zheng, 2009, *Introduction to E-commerce*, Tsinghua University Press, Beijing
- Reece Gregory L., 2007, *UFO Religion. Inside Flying Saucer Cults and Culture*, I.B.Tauris & Co Ltd, London- New York
- Rheingold Howard, 2000, *The Virtual Community. Homesteading on the Electronic Frontier*, The MIT Press, London-Cambridge
- Rogozińska Anna, 2010, *Konstruowanie wirtualnej tożsamości: w stronę antropologii internetowych praktyk kulturowych*, [w:] *Kultura medialnie zapośredniczona. Badania nad mediami w optyce kulturoznawczej*, red. W. Chyła, M. Kamińska, M. Kosińska, P. Kędziora, Wydawnictwo Naukowe, Poznań
- Rojek Chris, 2001, *Celebrity*, Reaktion Books, London
- Romer Daniel, 2008, *Mass Media and the Socialization of Adolescents Since World War II*, [w:] *The Changing Portrayal of Adolescents in the Media Since 1950*, ed. by Patrick E. Jamieson, Daniel Romer, Oxford University Press, New York
- Rossi Paolo, 2001, *Uczony*, przeł. B. Bielańska, [w:] *Człowiek baroku*, red. Rosario Villari, Oficyna Wydawnicza Volumen, Warszawa
- Russell Stuart J., Peter Norvig, 1995, *Artificial Intelligence. A Modern Approach*, Simon & Schuster, Englewood Cliffs
- Sahlins Marshall, 1991, *Socjologia wymiany w społeczeństwach pierwotnych*, [w:] *Współczesne teorie wymiany społecznej. Zbiór tekstów*, red. M. Kempny, J. Szmatka, PWN, Warszawa
- Sampson Eleri, 1997, *30 Minutes To Make the Right Impression*, Kogan, London
- Schantz Ned, 2008, *Gossip, Letters, Phones. The Scandal of Female Networks in Film and Literature*, Oxford University Press, New York
- Schmid David, 2005, *Natural Born Celebrities. Serial Killers in American Culture*, The University of Chicago Press, Chicago-London
- Schopenhauer Artur, 1983, *Erystyka, czyli sztuka prowadzenia sporów*, przeł. B. i Ł. Konorscy, Wydawnictwo Literackie, Kraków
- Scodari Christine, 2005, *You're Sixteen, You're Dutiful, You're Online. "Fangirls" and the Negotiation of Age and/or Gender Subjectivities in TV Newsgroups*, [w:] *Girl Wide Web. Girls, the Internet, and the Negotiation of Identity*, ed. by Sharon R. Mazzarella, Peter Lang, New York-Washington
- Sheldon Kerry, Howitt Dennis, 2007, *Sex Offenders and the Internet*, John Wiley & Sons Ltd, Chichester
- Siuda Piotr, 2010, *Religia a internet. O przenoszeniu religijnych granic do cyberprze-strzeni*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa
- Smith Greg, 2006, *Goffman*, Routledge, Oxon-New York
- Snyder Donald R., 2000, *Life on Your Screen: Webcam Women*, [w:] *Web Studies: Rewiring Media Studies for the Digital Age*, ed. by David Gauntlett, Arnold, London
- Snyder Ilana, 2002, *Preamble*, [w:] *Silicon Literacies. Communication, Innovation and Education in the Electronic Age*, ed. by Ilana Snyder, Routledge, London-New York
- Stadnik Katarzyna, Wójciewicz Anna, 2009, *Anielice czy diablice? Dziewczeta w szpohnach seksualizacji i agresji w perspektywie socjologicznej*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa
- Stankiewicz Katarzyna, 2004, *Wpływ Internetu na percepcję wiarygodności informacji*, [w:] *Społeczeństwo informacyjne - wizja czy rzeczywistość? Księga konferencyjna II ogólnopolskiej konferencji naukowej*, red. Lesław H. Haber, tom II, Uczelniane Wydawnictwa Naukowo-Dydaktyczne, Kraków
- Steinberg Shirley R., 2009, *Joining Team Christ: On the Path to Christotainment*, [w:] *Christotainment: Selling Jesus Through Popular Culture*, ed. by Shirley R. Steinberg, Joe L. Kincheloe, Westvie Press, Boulder
- Stern Susannah, 2008, *Sexual Selves on the World Wide Web: Adolescent Girls' Home Pages as Sites for Sexual Self-Expression*, [w:] *Sexual Teens, Sexual Media. Investigating Media's Influence on Adolescent Sexuality*, ed. by Jane D. Brown, Jeanne R. Steele, Kim Walsh-Childers, Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Mahwah
- Thorn Matthew, 2004, *Girls and Women Getting Out of Hand: The Pleasure and Politics of Japan's Amateur Comics Community*, [w:] *Fanning the Flames. Fans and Consumer Culture in Contemporary Japan*, ed. by William W. Kelly, State University of New York Press, Albany
- Toffoletti Kim, 2007, *Cyborgs and Barbie Dolls. Feminism, Popular Culture and the Posthuman Body*, IB Tauris, London-New York
- Tsaliki Liza, 2001, *Women and New Technologies*, [w:] *Feminism and Postfeminism*, ed. by Sarah Gamble, Routledge, London-New York
- Turkle Sherry, 1995, *Life on the Screen. Identity in the Age of the Internet*, Simon & Schuster, New York
- Turner Graeme, 2004, *Understanding Celebrity*, Sage Publications, London-Thousand Oaks-New Delhi
- Villeneuve Nart, 2010, *An Analysis of the Origins of International Efforts to Protect Children Online*, [w:] *Access Controlled. The Shaping of Power, Rights, and Rule in Cyberspace*, ed. by Ronald Deibert, John Palfrey, Rafal Rohozinski, Jonathan Zittrain, The MIT Press, Cambridge-London

- Wakeford Nina, 1996, *Sexualized Bodies in Cyberspace*, [w:] *Beyond the Book: Theory, Culture, and the Politics of Cyberspace*, ed. by W. Chernaik, M. Deegan, A. Gibson, London University Press, London
- Wallace Patricia, 2001, *Psychologia Internetu*, przeł. T. Hornowski, Rebis, Poznań
- Wallis Mieczysław, 2004, *Wybór pism estetycznych*, Universitas, Kraków
- Willett Rebekah, 2006, *Constructing the Digital Tween: Market Discourse and Girls' Interests*, [w:] *Seven Going on Seventeen. Tween Studies in the Culture of Girlhood*, ed. by Claudia Mitchell, Jacqueline Reid-Walsh, Peter Lang Publishing, New York
- Whitty Monica, 2004, *Peering into Online Bedroom Windows: Considering the Ethical Implications of Investigating Internet Relationships and Sexuality*, [w:] *Readings in Virtual Research Ethics: Issues and Controversies*, ed. by Elizabeth A. Buchanan, Information Science Publishing, Hershey-London
- Wolfe Cary, 2010, *What is Posthumanism?*, University of Minnesota Press, Minneapolis-London
- Wróblewska Violetta, 2007, *Ludowa bajka nowelistyczna. Źródła – wątki – konwencje*, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń
- Yap Alexander Y., 2002, *Enabling E-commerce Growth Through the Social Construction of a Virtual Community's Culture*, „Journal of Electronic Commerce Research”, nr 3(4)
- Yar Majid, 2005, *Cybercrime and Society*, Sage Publications, London-Thousand Oaks-New Delhi 2006
- Yee Nicholas, 2006, *The Psychology of Massively Multi-user Online Role-playing Games: Motivations, Emotional Investment, Relationships and Problematic Usage*, [w:] *Avatars at Work and Play: Collaboration and Interaction in Shared Virtual Environment*, ed. by Ralph Schroeder, Ann-Sofie Axelsson, Springer, Dordrecht
- Zalot Michael C., 2008, *Digital Dreamtime, Sonic Talismans: Music Downloading and the Tribal Landscape*, [w:] Tyrone Adams, Stephen A. Smith, *Electronic Tribes: the Virtual Worlds of Geeks, Gamers, Shamans, and Scammers*, University of Texas Press, Austin
- Zaltsman Rita, 2008, *The Challenge of Intercultural Electronic Learning: English as Lingua Franca*, [w:] *Cyberculture and New Media*, ed. by Francisco J. Ricardo, Rodopi, Amsterdam-Atlanta

Źródła internetowe

- 23% Polaków: wybór Jaruzelskiego na prezydenta – dobry, 2009-07-14, <http://sondaz.wp.pl/kat,1699,wid,11313249,wiadomosc.html?ticaid=1ba5c>, data weryfikacji URL: 22 stycznia 2011
- Barlow John Perry, *A Declaration of the Independence of Cyberspace*, <https://projects.eff.org/~barlow/Declaration-Final.html>, data weryfikacji URL: 5 stycznia 2011
- Bigo Łukasz, *Grał trzy dni i... umarł*, „PC World”, 17 września 2007, <http://www.pcworld.pl/news/124009/Grał.trzy.dni.i.umarł.html>, data weryfikacji URL: 25 stycznia 2011
- Farrell Nick, *Hackers Catch Puppy-Chucker*, „TechEye”, 06 September 2010, <http://www.techeye.net/internet/hackers-catch-puppy-chucker>, data weryfikacji URL: 5 stycznia 2011
- Godwin Mike, *Meme, Countermeme*, <http://www.wired.com/wired/archive/2.10/godwin.if.html>, data weryfikacji URL: 5 stycznia 2011
- Hitler zaprasza na imprezę. Dla szefów klubu to „zabawne”, dla prokuratury – nie, *Gazeta.pl*, 2010-01-18, http://wiadomosci.gazeta.pl/Wiadomosci/1,80708,7469042,Hitler_zaprasza_na_impreze__Dla_szefow_klubu_to_zabawne__.html, data weryfikacji URL: 2 lutego 2011
- Hsiao Aron, *How Did eBay Start? A Brief History of eBay*, http://ebay.about.com/od/ebaylifestyle/a/el_history.htm, data weryfikacji URL: 15 stycznia 2011
- <http://archiwum.polityka.pl/art/krytyka-pustego-rozumu,429138.html>, data weryfikacji URL: 2 lutego 2011
- <http://cpsr.org/issues/womenintech/herring/>, data weryfikacji URL: 5 stycznia 2011
- http://pl.wikipedia.org/wiki/Prawo_Godwina, data weryfikacji URL: 5 stycznia 2011
- <http://pobozni-chlopcy.blogspot.com>, data weryfikacji URL: 21 stycznia 2011
- <http://szafasztywniary.blogspot.com/>, data weryfikacji URL: 22 stycznia 2011
- <http://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/Canon>, data weryfikacji URL: 5 stycznia 2011
- <http://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/Fanon>, data weryfikacji URL: 5 stycznia 2011
- <http://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/TheIliad>, data weryfikacji URL: 5 stycznia 2011

http://www.artinspires.com/display_motivational.asp, data weryfikacji URL: 2 lutego 2011

<http://www.chaosmatrix.org/library/whatischaos.php>, data weryfikacji URL: 5 stycznia 2011

<http://www.fotka.pl/>, data weryfikacji URL: 21 stycznia 2011

<http://www.pinkunicorn.net/>, data weryfikacji URL: 5 stycznia 2011

http://www.plotek.pl/plotek/1,78648,7722391,Gazety_przygotowaly_sie_na_smierec_Lohan.html

http://www.pudelek.pl/artykul/23830/media_przygotowuja_sie_na_smierec_lohan;

<http://www.kozaczek.pl/plotka.php?id=22347>, data weryfikacji URL: 30 stycznia 2011

<http://www.venganza.org/>, data weryfikacji URL: 5 stycznia 2011

<https://groups.google.com/group/pl.rec.gry.komputerowe/msg/596acd57b66e2ccdhl=pl> lub <http://tante.pbworks.com/w/page/19403022/TrollTaxonomy>, data weryfikacji URL: 5 stycznia 2011

Jones Quentin, *Virtual-Communities, Virtual Settlements & Cyber-Archaeology: A Theoretical Outline*, „Journal of Computer-Mediated Communication”, Volume 3, Issue 3, December 1997, źródło internetowe: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1083-6101.1997.tb00075.x/full>, data weryfikacji URL: 5 stycznia 2011

Kasiak Ewa, *Jak Facebook i social media dostarczają informacji złodziejom*, <http://internet-news.com.pl/jak-facebook-i-social-media-dostarczaja-informacji-zlodziejom/>, data weryfikacji URL-i: 15 stycznia 2011

Klimowicz Marta, *Szafiarki – modowa społeczność internetowa*, <http://klimowicz.blox.pl/2008/03/Szafiarki-modowa-spoleczosc-internetowa.html>, data weryfikacji URL: 22 stycznia 2011

Milewski Bartosz, Pająk Przemysław, *Spiders Web: Zanim klikniesz „publikuj”*, http://technologie.gazeta.pl/internet/1,104665,7932697,Spiders_Web__Zanim_klikniesz__publikuj_.html, data weryfikacji URL: 21 stycznia 2011

Młodzi internauci o cyberprzemocy, http://gemius.pl/pl/archiwum_prasowe/2007-02-08/01, data weryfikacji URL: 5 stycznia 2011

Nielsen Jakob, *Participation Inequality: Encouraging More Users to Contribute*, October 9, 2006, http://www.useit.com/alertbox/participation_inequality.html, data weryfikacji URL: 1 lutego 2011

Piwnicka Anna, *Złodzieje korzystają z Facebooka*, <http://nt.interia.pl/wiadomosci/news/zlodzieje-korzystaja-z-facebooku,1530791,62>, data weryfikacji URL: 13 września 2010

Puchaczewski Tomasz, *Kontrowersyjny radar na Facebooku*, <http://interaktywnie.com/biznes/newsy/social-media/kontrowersyjny-radar-na-facebooku-5107>, data weryfikacji URL: 30 stycznia 2011

Rheingold Howard, *Smart Mobs. The Next Social Revolution*, Basic Books, Cambridge 2002, wersja online dostępna przez: http://www.smartmobs.com/book/book_toc.html, data weryfikacji URL: 5 stycznia 2011

Rosen Christine, *Virtual Friendship and the New Narcissism*, „The New Atlantis”, Number 17, Summer 2007, za: <http://www.thenewatlantis.com/publications/virtual-friendship-and-the-new-narcissism>, data weryfikacji URL: 30 stycznia 2010

Snyder Ilana, *Hyperfiction: Its Possibilities in English*, <http://www.schools.ash.org.au/litweb/ilana.html>, data weryfikacji URL: 2 lutego 2011